Francisco Alemany Bennasar (1 de 1)
Arquitecte
Data Signatura: 22/09/2022
HASH: 90954141cee45cbad46400a55e86190b

Identificació de l'element

Denominació: ESTELES AMB CREU

Clau:

Codi: INC-B014

Grau de protecció: A2

Tipologia: Esteles funeràries

Ús actual: Cementeri municipal

Autoria:

Estil o corrent:

Identificació espacial

Municipi: Inca

Situació: C/ dels Ferrers

Coordenades UTM: X: 492338 / Y: 4396103

Altitud: 117 m.

Entorn: urbà

Referència cadastral: 2460001DD9926S0001UR

Notes històriques

L'antiguitat d'aquest cementeri es remunta a l'any 1820. Va ser creat per l'Ajuntament d'Inca i des de llavors és de titularitat municipal. Abans els enterraments es feien dins les esglésies o en els seus voltants. Entre 1820 i 1860 sembla que el cementeri era petit i estava poc cuidat. A l'any 1860 s'iniciaren importants obres de reforma i ampliació que duraren fins el 1864 a partir del disseny de l'agrimensor Llorenç Rovira. Per tant, la zona més antiga del cementiri situada entre l'actual entrada i la capella de Bartomeu Ferrà (INC-C011) s'ha de datar entre 1860 i 1864 ja que de l'etapa anterior només es conserven poques restes. Aquestes esteles formen part d'aquesta zona més antiga del cementeri.

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 1 de 12

Descripció de l'element

Descripció d'estructures: les esteles funeràries estan localitzades a dos espais. Unes estan situades en els passadissos laterals del gran pati central de la zona més antiga del cementeri. Unes altres es troben en torn del petit pati central situat a l'ampliació feta a la primera dècada del segle XX i que està situada a l'est de la zona més antiga. Per tant, hi ha dues tipologies d'esteles: les més antigues que tenen un coronament en forma de creu de ferro; i les més modernes que tenen un coronament de pedra en forma de creu i un crismó. De les esteles més antigues se'n conserven 43, distribuïdes de la següent manera: 21 esteles situades entrant al pati central a l'esquerra i 22 esteles situades entrant al pati central a la dreta. De les esteles més modernes se'n conserven 64.

Ambdues tipologies d'esteles tenen una base quadrangular sobre la qual hi ha un fust que conté la làpida funerària. Les més antigues estan coronades per una forma piramidal i una creu de ferro; les mes modernes, per un arc de mig punt i una creu de pedra.

Algunes esteles amb creu de ferro són prou singulars per la data de la làpida, anterior a 1860, ja que formaven part del cementeri més primitiu (tomba n. 95 és de 1844, la n. 96 de 1844, la n. 19 de 1847, la n. 21 de 1847). Quasi totes les esteles amb creu de ferro tenen làpides molt antigues, datades entre el segle XIX i principis del segle XX, les quals presenten escuts heràldics, relleus, poemes, decoració simbòlica, etc.

Les esteles amb creu de pedra estan totes situades, com s'ha dit, en el pati central petit de l'ampliació feta a principis del segle XX, a l'est de l'entrada principal. Totes les esteles d'aquesta zona estan datades entre 1913 i 1922. També en aquestes hi trobam escuts i decoració simbòlica.

Cronologia: 1844-1922.

Criteris de datació: dates presents a les esteles, bibliografia i fonts consultades.

Classificació general: escultura monumental religiosa

Accessibilitat: a peu

Funcionalitat: escultura funerària

Materials i tècniques de construcció: pedra viva, marès, ferro, paredat en verd

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPublico Gestiona | Pàgina 2 de 12

Bibliografia i fonts consultades:

1. Llompart Morro, Maria del Mar i Martínez Sans, Maria del Mar (2014): *La iconografia funerària al cementiri d'Inca* a **XIII Jornades d'Estudis Local d'Inca**, Ajuntament d'Inca.
2. Pieras Salom, G. (2006): **Rehabilitació de l'oratori del cementeri d'Inca. Conservam el nostre patrimoni,** Ajuntament d'Inca.
3. Pieras Salom, G. (2018): **La mort i el cementeri d'Inca (1820-1940)**, Lleonard Muntaner Editor, col·lecció l'Arjau 58, Palma.
4. Arxiu Històric Municipal d'Inca, documentació referida al cementeri: signatures 74, 568, 629, 627 i 628 i carpetes de permisos d'obres.

Estat de conservació

Estat de conservació: regular

Causes del deteriorament: erosió i abandonament.

Defectes de conservació: aproximadament la meitat de les esteles mostren un clar estat d'abandonament i s'hi observen materials deteriorats

Perills eventuals: destrucció per manca de manteniment o desaparició per substitució de les làpides més antigues datades en el segle XIX i primera meitat del segle XX per làpides actuals.

Treballs realitzats: en algunes esteles s'hi han realitzat tasques de manteniment, però han suposat perjudicis ja que s'hi han afegit peces de marbre blanc o negre que no segueixen la tipologia de pedra viva o marès original o s'hi han afegit inscripcions amb lletres d'alumini brillant que tampoc segueixen la tipologia original. En molts casos les creus de ferro originals han estat substituïdes per creus fetes amb altres materials, amb altres tipologies o simplement la creu ha desaparegut.

Protecció de l'element

Grau de protecció: A2

Protecció proposada: conservació íntegra

Usos permesos: els mateixos de la zona o els que es detallen en el Pla General d'ordenació urbana (PGOU) d'acord a la seva qualificació.

Elements destacats a preservar: els escuts, les creus, la decoració, les plaques i la decoració original del segle XIX i principis del segle XX. S'ha de destacar, en

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 3 de 12

concret, el valor patrimonial de les següents esteles: la tomba 545 conté l'escut familiar dels Campaner, la tomba 83 presenta un relleu amb una calavera i decoració floral i la tomba 96 té un llarg poema inscrit. Les tombes 87, 91, 95, 96, 19 i 21 destaquen per la seva antiguitat o la rellevància de les persones enterrades.

Intervencions preferents i admissibles: tasques de manteniment, conservació i neteja de les esteles; consolidació i reparació de les esteles que es troben en pitjors condicions. S'han d'eliminar les peces de marbre blanc o negre que no segueixen la tipologia de pedra viva o marès original i les inscripcions amb lletres d'alumini brillant que tampoc segueixen la tipologia original i d'aquesta manera adequar-ho als materials originals.

Propietat: municipal i particular.

Classificació del sòl: urbà

Protecció existent: element ja inclòs en anteriors catàlegs de patrimoni municipal.

Altres/Observacions: aquestes esteles es troben dins un element catalogat, el cementeri, amb el codi INC-C010.

Zona de protecció de l'element

Àmbit d'influència:

Definició de les intervencions preferents sobre l'entorn de l'element:

Plànol de delimitació de l'àmbit d'influència:

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPublico Gestiona | Pàgina 4 de 12

Plànol de situació

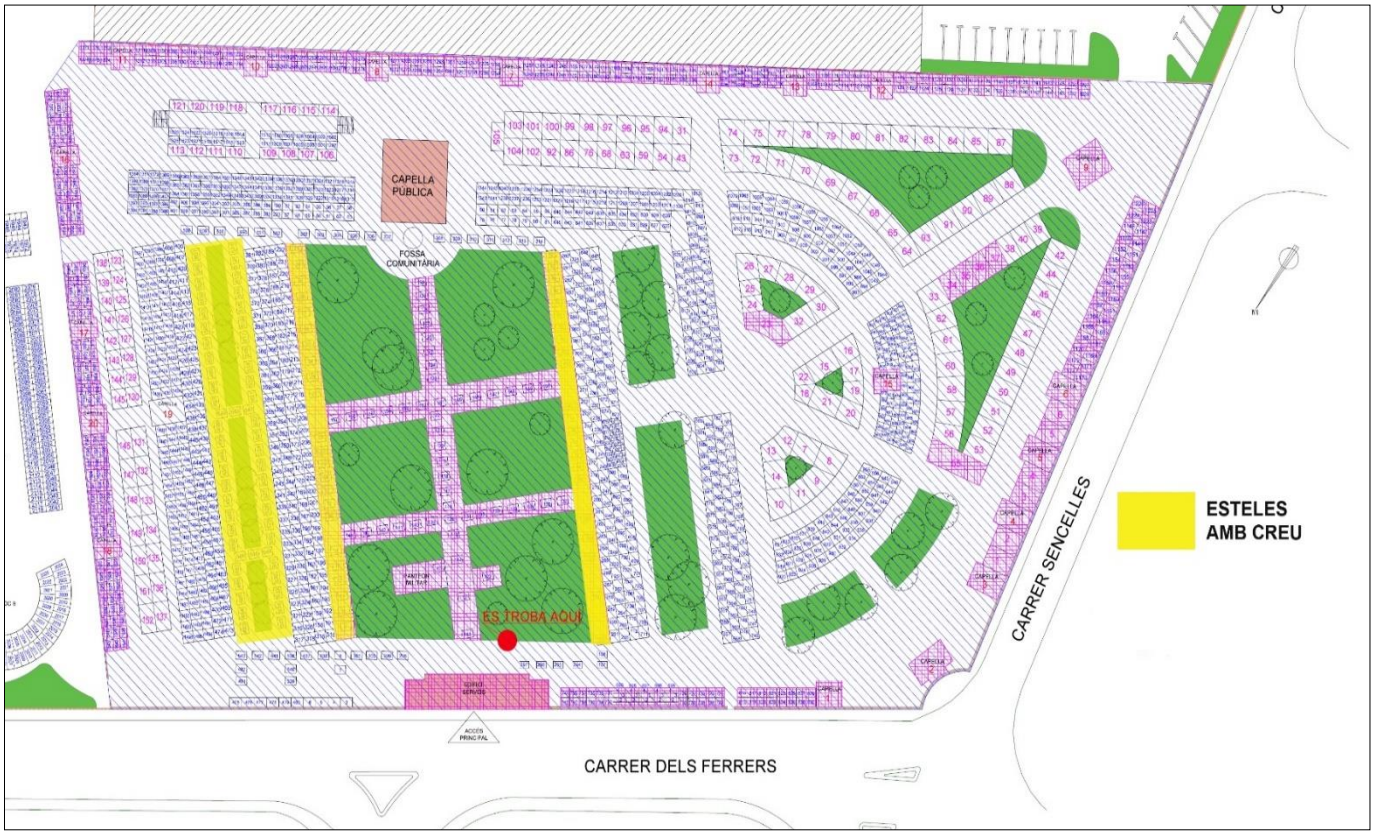

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 5 de 12

Galeria

Il·lustració 1: Esteles de situades en el jardí central, la zona més antiga del cementeri.

Il·lustració 2: Esteles situades a la zona de l'ampliació de 1902, datades entre 1913 i 1922

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 6 de 12

Il·lustració 3: Estela amb crismó.

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 7 de 12

Il·lustració 4: Estela amb creu de ferro.

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 8 de 12

Il·lustració 5: Estela amb escut de la família Campaner.

Il·lustració 6: Crismó.

Il·lustració 7: Estela molt modificada.

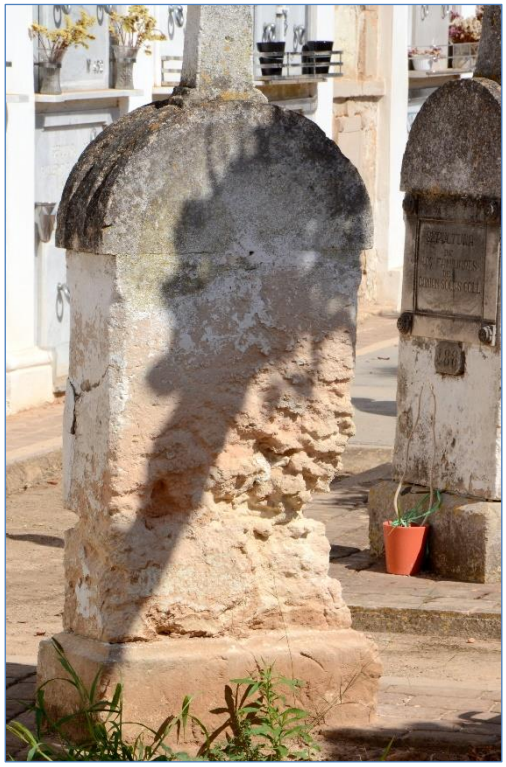

Il·lustració 8: Estela en perill de desaparició.

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 9 de 12

Il·lustració 9: Decoració escultòrica a les esteles.

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 10 de 12

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPúblico Gestiona | Pàgina 11 de 12

Il·lustració 10: Decoració heràldica a les esteles.

Il·lustració 11: Decoració epigràfica amb un text poètic.

Codi Validació: 6THT4JN7KDYE5T5GCTC3KXED6 | Verificació: https://incaciutat.sedelectronica.es/
Document signat electrònicament des de la plataforma esPublico Gestiona | Pàgina 12 de 12